

kori térképével kiegészítve. De számomra nagy élményt jelentett a kötet végén publikált, 1945. februári német légi felvétel böngészése is.

Az új élet kezdeteiről – a szerkesztő ígérete szerint – a tervezett második kötetben olvashatunk majd.

ÖTVÖS ISTVÁN

*(Szerkesztette Markó György,
PolyART Kiadó, Budapest, 2005,
416 oldal, 4490 Ft)*

**„Áll az idő és máll a tér”
Babits István levelei a keleti
frontról és a hadifogságból
1915–1920**

Megsárgult levelek minden család fiókjában akadnak. A még élő nagyszülők mellett ezek mesélik a legtöbbit a család mindennapjairól: arról a világról, amelyben éltek. Ezért felbecsülhetetlen érték egyegy levélgyűjtemény.

Babits István – Babits Mihály öccse –, akinek leveleit kezében tartja az olvasó, 1895. szeptember 21-én született. Édesapja korán meghalt, így gimnáziumi tanulmányait a család csak nagy anyagi nehézségek árán tudta biztosítani. Bár a fiatallembert alap-

vetően a statisztika vonzotta, a családi hagyományokhoz híven Budapesten a jogi egyetemre iratkozott be. A szűkös anyagi lehetőségek által kijelölt keskeny mezsgyén építgette volna karrierjét, ha egyik pillanatról a másikra „ki nem üt” a világháború, s a „boldog békeidők” világát egyre gyorsabb ütemben el nem nyeli. Babits István, hogy elkerülje a sorozást, s reményei szerint tisztként szolgálhasson, önkéntesnek áll. A cs. és kir. 44. közös gyalogezredhez kerül, amelynek kötelékében aztán 1916 legelején az orosz frontra vezénylik. Végigcsinálja az állásháború ráeső részét, majd miután a Bruszilov-offenzíva csapásai alatt egy rövid időre szétesik a front, véres harcokat követően orosz fogságba esik. Így lesz ő is egy abból a sok százezer magyarból, akik a 20. század folyamán hadifogolyként személyes tapasztalatokat szereztek Oroszország belső életéről. A fogságban több tábort is

megjár – minden tábor külön világ. Éppen hogy beleszokhatna a mindennapi életbe, amikor kitör a februári forradalom. A hadifogolytáborokban is megjelenik a politika: megkezdődnek a gyűlésezések, s velük a szociáldemokrata, később a bolsevik agitáció. A tisztikar – kinevezése időközben megérkezett otthonról – erősen megosztott. A Bajkál vidékét végül amerikai-ja-

pán csapatok szállják meg, így sikerül a Vöröskereszt segítségével 1920 szeptemberében hazatérnie.

Ez idő alatt a posta segítségével tartotta a kapcsolatot az otthoniakkal, akik életének minden fontos mozzanatáról, ha olykor hónapos késésekkel is, de tudomást szerezhettek.

Buda Attila bevezető tanulmánya, *A Halál országában* kalauzolja el az olvasót ebbe a világba. A tanulmány nem a nagy összefüggések előadására koncentrál, a harctéri helyzet és a háború végét követő oroszországi események megértéséhez szükségünk lehet korábbi előtanulmányainkra. Babits István életrajzának élvezetéből a szerző olykor „pszichologizáló” megjegyzései, feltevézései zökkentenek ki. Figyelemreméltó ugyanakkor a *Levelezéstörténeti összefoglaló*, amely a korabeli posta rendszerének működését mutatja be. Hatalmas feladat volt a kiadott levelek gondozása, és ennek a szerkesztő becsülettel eleget tett. Aprólékos, gondos munkával készültek a szép kiállítású kötet használatát nagymértékben megkönnyítő mutatók is. Néhány – sajnos nem túl jó minőségű – fénykép teszi teljessé ezt az értékes, az elektronikus posta világában feltétlen „olvasandó” könyvet.

SZENTPÁLY-JUHÁSZ MIKLÓS

(Szerkesztette Buda Attila,
Akadémiai Kiadó, Budapest, 2005,
752 oldal, 3200 Ft)

ÓZE SÁNDORNÉ –
ÓZE SÁNDOR:

Magyar Parasztsballada *Fehérgárda a Dél-Alföldön*

„Annyi erő lakozik bennük, mint a földben és szikláiban. Ezen az erőn át rémlik a jóságuk és nemességük, és az ő érdes tenyerükben kell keresnünk a lelkiük végtelen puhaságát is, amit szótlanságuk és keleti méltóságuk takar el” – írta 1909-ben Kosztolányi Dezső azokról, akiknek mindennapi kenyerünket köszönhetjük. Ha van hazánkban társadalmi réteg, amely megsínylyette a 20. század feltűntünk átvonuló viharait, az mindenképpen a parasztság.

A második világháborút megelőző időszakban a jómód sokaknak még egész évi munka mellett is elérhetetlen álm volt. Az 1945-ös esztendő sok változást hozott, hiszen a háború után meginduló földosztások bizakodással töltötték el azokat is, akik addig csak más földjét művelték. A kommunista térnyerés a közéletben vészjóslóan vetült a parasztság fölé, hiszen nyílt titok volt, hogy a hatalom megszerzése után céljuk a földek visszaállamosítása és a szovjet típusú kolhozok létrehozása. Ennek bekövetkezte később százazreket tett földönfutóvá. Emberek tízezreit bélyegezték kuláknak szovjet mintára, csupán azért, mert a kápat sohasem látott pártfunkcionáriusok úgy ítélték meg, több vagyon-